

گواستنەوێ دەسەلات لە ناوخوای حزبی کوردی : (پ د ک) و (ی ن ک) وەك نمونه

ئەبووب یارزانی

شێوەی گواستنەوێ دەسەلات لە ناو هەر پارتیکدا ، نیشانی هەبوون یان نەبوونی دیموکراسیە لە ناو پێژەکانیدا .

ئەو حیزبەکانی کە دەستور و پەڕەوی ناوخوای هاوچەرخ نەبێ ، یان هەبێ تەنها لە سەر کاغەز ، بەلام ریزی نەبێ ، وابەستەگی وکار پێنەکرێ ، رینگا خوشدەکا بوو ئەوێ تاکە کەسێک هەموو دەسەلاتیک قورخ بکا ، ئەندامەکان دەرئەکا ، یان خوویان دەرئەچن ، کە لەگەڵی ریکنێن وخوای دەبیتە خواەنی حزب ، رینگا نادا بە پیشکەوتنی ئەندامی توانا وپاک ، ئەندامی (بەلی ئەزبەنی) لووت بەرز و نەفسییەتی نزم لە دەورو بەری خوی کومدەکاتەو ، لەو حالەتە سەرک بەبەرسییەتی هیچ کەس نیە لە خوی زیاتر ، ترس بە کاردینێ دژی ئەندامانی ئوپوزیسیون ، کولتوری گویرایەلی کوێرانە لە ناو حزب دەچەسپینێ ، گەندەلی ئەبیتە یاسا ، وەتالان بردنی سەرۆت و سامانی گەلەکەیی بە زیرەکی ناو دەبا ، لە کاتی نەخوش کەوتن یان مردنی سەرۆکدا ، لە پروسەیی گواستنەوێ دەسەلات ، حزب توشی قەیرانی ناوخوا دەبێ . زور جار گەل باجی ئەو قەیرانە دەدا .

بە پێچەوانەش ، کاتی کە پەڕەوی ناخو ، هاوچەرخ و دیموکرات کارپیکرا ، ئارامی لە ناوخوای حزب سەقامگیر دەبێ ، بە گویەری دستوری حزب چالاکێەکانی سیاسی بە رێو دەچن ، وپیاوی زانا ولیھاتو دەوری خوی دەبیین بەرەو پیشکەوتنی حزبەکە وکومەلگا ، سیستەمی هەلبژاردنی بی گەرد ئەنجامی دەبێ ، لە حالەتی نەخوشی کەتنی سەرۆک یان مردنی ، حزب بە گویەری پەڕەوی ناوخوا جیگری هەیه وتوشی بوشای لە دەسەلات و قەیرانی ناوخوا نابێ .

پارتهکانی سیاسی کوردی کەوتونەتە ناو زوربەیی قوژبنەکانی کومەلگا بوو ئەوێ کونترولی تەوا وی خوی لە سەر خەک بەچەسپینێ . ئابوری ، رامیاری ، هەمو داودەزگای یاساییان گرتوتە دەست خوویان یان کورپەکان ، کە زوور بە رژیە شمولیەکان دەچێ . بە دابەشکردن وپاوانکردنی کوردستانی باشور بوو دوو ناوچە ، یکەتی لە سلیمانی و پارتهی دیموکرات لە هەولێر ودهوک ، گەلی کورد و نیشتمانەکەیی کردویانە دوو بەش .

ئەو حزبەکانی کە نەیتوانی دستورەکەیی وپەڕەوی ناوخوای بگوری و بگونجینێ لە گەل ژیانی دیموکراسی ئەمرو ، وکاری پیکرا ، لە ناو چالەکی دەر بەست دەمینێ ، توانای نوێکردنەوێ لوتکەیی دەسەلات بە کادری توانا ولیھاتو لە دەستدەدات ، حزبەکە ئەبیتە مولکی تاکە (کەسی موقەدەس) و (گەرەیی بی هەمتا تا مردن) لەو حالەتە دستوری وپەڕەوی ناوخوای حزب بەهای نامینێ ، بەرژەوێندی و مانەوێ (تاکە کەس) دەبیتە ئامانج و هیچ ریزی لە پەرنسیپی دیموکراسی ناو پارتهکە ناگیرێ .

کادری کونوکان دژی بە نویەکان دەوێستن وپیکر دەبن لە پیشکەوتنی سروشتی بەرەو لوتکەیی دەسەلات ، کونەکان نویەکان بە نەزان و هەلپەرسەت ناو دەبن . پارتهکە توشی قەیرانی ناوخوا وچەقەبەست دەبێ ، بالادەستی تاکەکەس بە هیژتر دەبێ ، بە ئاسانی ئەتوانی کورپی ، زاوای یان خالی بیکە بە سەرۆک پارتهکە بە بی ئەوێ حیزبەکە نقەیی لیبێ ، چونکە پڕ بوو لە کورپی روژ و هەلپەرسەت و گەندەل و بی شەخسیەت . کادریەکان فیژنەبوون بەهای کەرامەت بزائن یان بیرکردنەوێ ئازاد .

مهلا مستهف ، سهروکی پارتي ، ئەندامه کانی مه کته بی سیاسی ده گوری به ئاره زوی خووی، و تا دوا روژی هه ر سه روک مایه وه . له ده سته پیککی ساله کانی 70 دهستی کرد به کوشتنی خزمه کانی خووی، شه ری میراتگری دهسه لات بو پاش خووی هه لگهرساند له ناو برارایه کانی و کوره کانی که دایکیان جوو دابو . ئەنجامی له سالی 1975 ، کاره ساته هه ره گه وره له میژووی کورد هاته کایه وه .

کاریگری مملانی له سه ر گواستنه وهی دهسه لات هوییه کی سه ره کی بوو له م تراجیدیایه دا، ئەمه شه پیککی ناو خووی وێرانکه ر بوو: بو حزبه که ی ، بو شورشێ چه کداری کورد و بوو بارزان ، هه مووی دارما ، بو چه سپاندنی جیگره که ی خووی به کوته ک . گه لی کورد باجه کی قورسیدا له ساله کانی 1980 دا .

ئیسنا له ناو (یکه تی) ، پروسه ی گواستنه وهی دهسه لات له قه یرانی قوول دایه ، وخه ریکه بیته قه یرانی هه موۆ گه لی کوردستان، که سیبه ری خستوته سه ر بواری ژبانی روژانه ی خه لک، ومه ترسیداره له تیکچونی ئاسایشی کومه لگای کوردستاندا.

هه ولی گرنگ پیویسته له ئاستی جه ماوهر، ره وشه نیرانی نیشتمانپه ره ور و ئەندامه کانی پاک له ناو هه ردو حزبی دهسه لاتدار هه ول بده ن بوو ئەوه ی ئەم دوو نمونه یه : (پ د ک) و (ی ن ک) ، دووباره نه بیته وه، پیویسته گه لی کورد کوتای به قوناغی تاکه که س بنی ، وگریدانی پاشه روژی گه لیک به تاکه که س ده بی به توندی تاوانباریکری.

له م بارودوخه ی ئیسنا گرنگه هه ر پارتیک له کوردستان دامه زرابی یان دامه زری، وه ک گوران ، گرنگی بداته کارکردن به ماده کانی ناو خووی حزبه که بوو گواستنه وهی دهسه لاتی رامیاری ، ریزگرتن وکارکردن به په یره ی ناو خووی دیموکرات و هاوچه رخ بوو گواستنه وهی دهسه لات له لوتکه ی حزب ، به شیوه یه کی ئاشتیانه به ریوه بروات ، و پینگا نه درئ به چه سپاندنی تاکه که س یان بنه ماله ، یان پیربوون له سه ر کورسی ، که هه یچ گومانی نییه له ئاینده دا نه ک ته نیا حزبه که ، به لکو هه مو گه لی کوردستان توشی قه یرانی ده بیته .

شه ست سالی رابردوو له میژووی کورد ، چ له قوناغی شه ر یان قوناغی ئاشتی ، دیاری ده کات ، دهسه لاتی حزبی تاکه که س ، مه ترسیداره له سه ر ئاینده ی گه لی کوردستان. مه ترسیه که زوری له وه دی تاکه که س پابه نده به به رژه وه ندی خووی وبنه ماله که ی له سه ر حیسابی گه لی کوردستان.